

σχολικῆς ζωῆς συμφώνως πρὸς τὰ εὐρωπαϊκὰ πρότυπα, ἡ πνευματικὴ θεμελίωσις τῆς οἰκογενείας, ἡ μέριμνα διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἐφήβων, ἡ ἀσκήσις τοῦ ἐφήβου εἰς τὴν αὐτοπειθαρχίαν, ὁ συνδυασμὸς πειθαρχίας καὶ ἐλευθερίας, ἡ γυμναστικὴ, ἡ μουσικὴ, ἡ ἐπαφὴ μὲ τὴν φύσιν, ἡ καλλιέργεια τοῦ συναισθήματος, ἡ προπαρασκευὴ τῶν νέων διὰ τὸν γάμον κ.λ.π.

Ὁ Β. Χαρώνης διεκτραγωδεῖ τὸ δράμα τῶν σημερινῶν ἐφήβων, οἱ ὅποιοι «ζοῦν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ φόβου καὶ τῆς συγχύσεως . . . καὶ (δι' αὐτὸ) ἔχουν ἀπόλυτον ἀνάγκην ἀπὸ τὴν κατανόησιν καὶ συμπαράστασιν». Παραδέχεται ὅτι ἡ ἑλληνικὴ νεολαία διατηρεῖ εἰς τὴν πλειοψηφίαν τῆς τὴν ψυχικὴν τῆς υγείαν, πιστεύει ὁμως ὅτι ὁ ὑπέρμετρος ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ τάσις διὰ μίαν «τυφλὴν» ἀλλαγὴν τὴν βλάπτει. Τέλος τονίζει τὴν ἀνάγκην μιᾶς πνευματικῆς ἐπιστρατεύσεως διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς νεότητος καὶ καλεῖ τοὺς ἐφήβους νὰ ζαδίσουν τὸν δρόμον τῆς θυσίας καὶ τῆς ἀγάπης, τοῦ μέτρου καὶ τῆς κοσμιότητος.

Προσόντα τοῦ βιβλίου εἶναι καὶ ἡ καλαισθητος ἐμφάνισις, ἡ γλαφυρότης καὶ ἡ σύνταξις αὐτοῦ εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν.

Πιστεύομεν ὅτι ἡ μελέτη τοῦ Β. Χαρώνη θὰ καταλάβῃ τὴν πρέπουσαν θέσιν εἰς τὴν σχετικὴν ἑλληνικὴν βιβλιογραφίαν καὶ ὅτι θὰ μελετηθῇ μὲ ἐνδιαφέρον ἀπὸ γονεῖς καὶ ἐκπαιδευτικούς.

ΔΗΜ. Γ. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΙΑΣ, Δρ. Φ.

Γυμνασιάρχης

* * *

Π. Γ. ΦΟΥΓΙΑ, Ἡ Λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος, Ἀθήναι 1977, σσ. 137.

Ὁ Ἀπόλλων ἀνάγεται εἰς τὴν παλαιότεραν γενεάν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν θεῶν, ὅπως μαρτυρεῖται ἐκ τῶν μητρωνυμίων αὐτοῦ ἐπωνυμίων Ἀητοῖδης' καὶ Λατώος', ἅτινα ἀποκαλύπτουν καταγωγὴν ἐκ μητριαρχικῶν ὄρων, ἱστορικὸν παράδειγμα τῶν ὁποίων διατηρεῖται καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα ἐν Λυκίᾳ μεθ' ἧς στενῶς συνδέεται ὁ Ἀπόλλων. Περὶ τὴν προέλευσιν, τὴν φύσιν καὶ τὴν διάδοσιν τῆς λατρείας τοῦ θεοῦ τούτου ἔχουν προταθῆ διάφοροι ἀπόψεις, ἐρειδόμεναι κυρίως ἐπὶ φιλολογικῶν, ἀρχαιολογικῶν, ἐθνολογικῶν ἢ λαογραφικῶν δεδομένων.

Ἐν τῇ ἐν ἐπικεφαλίδι ἐργασίᾳ ὁ συγγραφεὺς συζητεῖ λεπτομερῶς ὅλα τὰ προβλήματα τὰ συναφῆ μὲ τὴν λατρείαν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καὶ παραθέτει ὅλας τὰς κατὰ καιροὺς ἐξενεχθείσας ὑποθέσεις καὶ θεωρίας σχετικῶς μὲ τὴν προέλευσιν καὶ ἐξάπλωσιν τῆς. Ἐκάστη θεωρία ἐλέγχεται μὲ αὐστηρῶς ἐπιστημονικὰ κριτήρια καὶ διερευνᾶται πᾶσα πτυχὴ, ἥτις θὰ ἀπεκάλυπτε θετικόν τι καὶ ἀναμφισβήτητον στοιχεῖον συμβάλλον εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν γένεσιν, τὴν φύσιν καὶ τὴν διάδοσιν τῆς ἀπολλωνείου λατρείας.

Κρίνομεν σκόπιμον νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα ἐν συνόψει τὰ κύρια συμπεράσματα τοῦ συγγραφέως : Ὁ Ἀπόλλων ἀποδεικνύεται ἔχων βορείαν καταγωγὴν καὶ ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεώς του εἰς τὴν Βαλκανικὴν καὶ τὴν Μικρασίαν φέρεται συνδεδεμένος μετὰ τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, πρᾶγμα ὅπερ σημαίνει τὴν ἀναμφίλεκτον ἑλληνικότητά του. Καθ' ὅλην τὴν ἱστορικὴν περίοδον διαπιστοῦται ἡ πανελλαδικὴ βᾶσις τῆς λατρείας του καὶ ἀποδεικνύεται ὅτι ἀπέβη οὗτος, μετὰ τὸν Δία, ρυθμιστὴς ὄλων τῶν ἀτομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐκδηλώσεων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Αἱ πρωταρχικαὶ ἰδιότητες τοῦ θεοῦ φαίνεται ὅτι ἦσαν ἀναποσπᾶστος συνδεδεμένοι μὲ τὸ τόξον, τὴν λύραν καὶ τὴν προφητικὴν ἰκανότητα, τὰ

δὲ λοιπὰ γνωρίσματα αὐτοῦ φαίνονται μᾶλλον ἀποτελέσματα οἰκειοποιήσεως ἰδιοτήτων ἄλλων ἐλασσόνων ἐλληνικῶν θεῶν, οἱ ὅποιοι ἀπερροφήθησαν ἀπὸ τὴν θεότητα καὶ λατρείαν τοῦ Δελφικοῦ θεοῦ. Τέλος ἀποκαλύπτεται ὅτι ἡ ἀπολλώνειος λατρεία δὲν ἐδέχθη ἐπιδράσεις ἀνατολικῆς προελεύσεως, ὡς κατὰ καιροὺς ἔχει ὑποστηριχθῆ, καὶ εἰδικώτερον ἐκ τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου — θεοῦ Ὀρακο-φρυγικῆς προελεύσεως, συλλατρευομένου πολλαχοῦ μετὰ τοῦ Ἀπόλλωνος.

Εἰς παράρτημα τῆς μελέτης του αὐτῆς ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει τὰς διαφόρους ἑορταστικὰς ἐκδηλώσεις πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς τὰ Καρνεῖα, τὰ Ἐκδύσια, τὰ Σεπτῆρια, τὰ Πυανέφια, τὰ Ἰακίνθια, τὰ Δαφνηφόρια καὶ τὰ Ὀαργήλια. Ἐν τέλει παρατίθεται πίναξ προσωνυμιῶν τοῦ θεοῦ, καὶ πλουσία βιβλιογραφία.

Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Φούγια ἀποτελεῖ ἀξιόλογον συμβολὴν εἰς τὸ πρόβλημα τῆς προελεύσεως, τῆς φύσεως καὶ τῆς διαδόσεως τῆς λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ δύναται νὰ ἀξιοποιηθῆ λίαν ἐπωφελῶς ἀπὸ οἰονδήποτε ἀσχολούμενον μὲ θρησκευτολογικῆς φύσεως θέμα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου.

Γ. ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΑΤΟΣ

* * *

ARISTOTELIS, *Privatorum Scriptorum Fragmenta*, recognovit Marianus Plezia, B. G. Teubner, Leipsig 1977, σελ. XXV/57, τιμὴ DDR 19,50 M.

Ὡς Ἰδιωτικὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους ἔχουν κριθῆ τὰ μὴ ἐπιστημονικὰ καὶ φιλοσοφικά, παλαιότερον δὲ ὡς τοιαῦτα ἔχουν χαρακτηρισθῆ τὰ ποιήματα, αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἡ διαθήκη του. Ὁ Πολωνὸς λόγιος M. Plezia ἔχει ἤδη ἐκδώσει τὰς Ἐπιστολάς καὶ τὴν Διαθήκην τοῦ Ἀριστοτέλους τῷ 1961 ἐν Βαρσοβίᾳ, ἔχει δὲ ἐπίσης σχολιάσει τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀριστοτέλους πρὸς Ἀλέξανδρον περὶ πολιτειῶν, ἐκδοθεῖσαν ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ ὑπὸ τοῦ Πολωνοῦ λογίου Ἰωσήφ Bielawski καὶ ἔχει συγγράφει ἀρκετὰς μελέτας σχετικὰς πρὸς τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τοὺς φορεῖς τῆς παραδόσεως τῶν ἔργων του. Ἦτο λοιπὸν ὁ ἐνδεδειγμένος νὰ ὀλοκληρώσῃ τὴν ἐκδοσιν τῶν Ἰδιωτικῶν ἔργων τοῦ Ἀριστοτέλους τῶρα εἰς τὴν σειρὰν τῶν κλασσικῶν συγγραφέων τῆς Βιβλιοθήκης Teubner.

Δεδομένου ὅτι ὁ σ. ἔχει ἐκδώσει ἤδη πρότερον, ὡς ἐλέχθη, τὰς Ἐπιστολάς καὶ τὴν Διαθήκην, τὸ διὰ πρώτην φορὰν τῶρα ἐκδιδόμενον ἔργον τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἶναι τὰ ποιήματα του (Carmina). Εἰς τὸν πρόλόγον του ὁ σ. λέγει ὅτι ἀπέφυγε τὰς μεταβολὰς εἰς τὰς ἀναγνώσεις (lectiones) τῶν Συλλογῶν Diehl, Page, West. Παρὰ ταῦτα ὅμως αἱ ὑποστηριζόμεναι ποικίλαι καὶ ἀντίθετοι πρὸς ἀλλήλας ἀναγνώσεις ἐφθαρμένων εἰς τὰ διάφορα κείμενα γραφῶν παρῶθησαν τὸν συγγραφέα νὰ συνταχθῆ πρὸς τὴν κατὰ τὴν κρίσιν του καλυτέραν, εἴτε αὕτη εἶναι σύμφωνος εἴτε ἀντίθετος πρὸς τὴν γνώμην προγενεστέρων φιλολόγων μεγάλου κύρους. Οὕτω δέχεται εἰς τὸν Ὕμνον εἰς Ἑρμείαν ἐν στ. 4 τὴν γραφὴν ζηλωτὸς ἀντὶ ζαλωτὸς στηριχθεὶς εἰς τὴν πλειονοψηφίαν τῶν ἐκδοτῶν. Εἰς τὸν στίχ. 9 ἀντὶ τῆς γραφῆς οὐκ Διὸς τῆς πλειονοψηφίας τῶν ἐκδοτῶν δέχεται τὴν οἱ Διὸς. Εἰς τὸν στίχον 12 ἀντὶ τῆς ὑπὸ διασῆμων φιλολόγων καὶ ἐκδοτῶν γραφῆς Αἴδαο δόμον δέχεται τὴν γραφὴν ὁμόμου, εἰς τὸν στίχ. 14 ἀντὶ τῆς εἰκασίας ἀυδήσουσι, ὑποστηριχθείσης ὑπὸ Wilamowitz, Kern, Bidez, Wermell, Düring δέχεται τὴν γραφὴν ἀυδήσουσι, τέλος δὲ εἰς τοὺς στίχ. 12 καὶ 14 δέχεται τὰς γραφὰς πόθοις